

A Pécsi Ítéltábla a dr. Bencze Dénes Ügyvédi Iroda által képviselt **felperes neve** (felperes címe) felperesnek - a dr. Tóth Ügyvédi Iroda által képviselt **alperes neve** alperes ellen osztályos egyezség érvénytelenségének megállapítása iránt indított perében a Zalaegerszegi Törvényszék 2012. január 18. napján kelt 6.P.20.628/2011/17. számú ítélete ellen a felperes által 18. sorszám alatt benyújtott fellebbezés folytán meghozta a következő

í t é l e t e t:

A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Kötelezi a felperest, hogy fizessen meg 15 nap alatt az alperesnek 177.800 (egyszázhetvenhétezer-nyolcszáz) forint másodfokú perköltséget.

Kötelezi a felperest, hogy fizessen meg az alperesnek - az illetékes állami adóhatóság felhívására - 1.142.300 (egymillió-egyszáznegyvenkettőezer-háromszáz) forint fellebbezési illetéket.

Az ítélet ellen fellebbezésnek helye nincs.

I n d o k o l á s

Az elsőfokú bíróság által megállapított tényállás szerint néhai J.J. és néhai F.I. 1983. április 2. napjától néhai F.I. 2010. február 27. napján bekövetkezett haláláig házastársak voltak. A felperes néhai F. I. gyermeke. Néhai F.I. végintézkedés hátrahagyása nélkül hunyt el. Hagyatéka tárgyában az eljárást V.T-né dr. k közjegyző folytatta le. Az örökhagyó leltározott hagyatéka három ingatlan különböző mértékű tulajdoni hányada volt, összesen 14.279.000 forint értékben. A hagyatékot terhelte 2.500.000 forint központiadó- és közműtartozás. A 2010. június 8-i hagyatéki tárgyaláson a túlélő házastárs képviseletében megjelent dr. I.E. ügyvéd kijelentette, hogy osztályos egyezséget kíván kötni a felperes törvényes örökösével. Egyezségi javaslata arra irányult, hogy a teljes ingatlanhagyaték állagörököse a túlélő házastárs legyen, aki vállalja a hagyatéki tartozások rendezését. A felperes,

mint az örökhagyó gyermeke előadta, hogy „egyetért azzal, hogy a hagyatékot osztályos egyezség alapján a túlélő házastárs örökölje meg”, és a hagyatéki terheket is ő viselje. Az érdekeltek ingóságok leltározását nem kérték és kijelentették, hogy hagyatéki vagyontárgyat nem titkoltak el. A közjegyző a 24012/Ü/590/2010/3. számú jegyzőkönyvbe foglalt végzésével az örökhagyó teljes hagyatékát J.J.-nek, az örökhagyó házastársának adta át törvényes öröklés, illetve osztályos egyezség alapján. A jelenlévők a végzést tudomásul vették, az nyomban jogerőre emelkedett. J.J. 2010. november 18. napján ugyancsak végintézkedés hátrahagyása nélkül hunyt el. Természetes személy törvényes örököse nem volt. Hagyatékát az illetékes közjegyző a 24011/Ü/30/2011/7/A. számú ideiglenes hatályú hagyatékátadó végzésével az alperesnek adta át 2011. április 11-én.

A felperes a módosított keresetében kérte annak megállapítását, hogy a közötte és néhai J.J. között 2010. június 8-án létrejött osztályos egyezség érvénytelen és néhai J.J.-né F. I. hagyatékának ő az örököse. Keresetét elsődlegesen a Ptk.210.§ (2) bekezdésére alapította, azt állítva, hogy az egyezség megkötése előtt özv. J.J. jogi képviselőjétől olyan téves jogi tájékoztatást kapott, amely szerint J.J. halála esetén nevelt gyermekként örökölni fogja a vagyont, és ezt a téves jogi álláspontot az eljáró közjegyző is megerősítette azáltal, hogy nem tájékoztatta a felperest annak téves voltáról. Másodlagosan a Ptk.201.§ (2) bekezdésében foglalt feltűnően nagy értékkülönbségre hivatkozott, utalva arra, hogy a 14.279.000 forint értékű ingatlan hagyaték átengedése ellenében mindössze 2.500.000 forint hagyatéki tehertől mentesült. Hivatkozott a BH1990/305. számú eseti döntésben kifejtett jogi elvekre is. Az alperes ellenkérelme a kereset elutasítására irányult.

Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította és a felperest perköltség viselésére kötelezte. Ítéletét a Ptk.201.§ (2), 210.§ (2), 235.§ (1) és (2) bekezdésére, a hagyatéki eljárásról szóló 6/1958. (VII.4.) IM rendelet (He.) 52.§ (3), 53.§ (4) és 56.§ (1) bekezdésére alapította. Utalt arra, hogy az osztályos egyezség az általános szerződési szabályok szerint megtámadható (BDT2008/1930). Jogi tévedés címén a Ptk.210.§ (2) bekezdése alapján azonban a szerződési nyilatkozatot csak akkor lehet eredményesen megtámadni, ha a tévedés lényeges volt és a munkakörében eljáró jogi szakértő a feleknek együttesen adott a jogszabályok tartalmára nézve nyilvánvalóan téves tájékoztatást. A felperes által állított téves tájékoztatást pedig a másik szerződő fél képviselője adta, a közjegyző részéről téves tájékoztatás nem hangzott el, márpedig a Ptk.210.§ (2) bekezdése csak aktív magatartással, téves tájékoztatás adásával valósítható meg, a tájékoztatás elmulasztásával nem (Legfelsőbb Bíróság Pfv.VI.20.068/1999/4.). Emellett bizonyítatlannak is találta a kereseti tényállítást a peradatok értékelése alapján arra a következtetésre jutva, hogy az állított jogi tájékoztatást közvetlenül J.J. adta a felperesnek a jogi képviselő és a közjegyző távollétében. A Ptk.201.§ (2) bekezdését sem találta a keresetet megalapozónak, arra hivatkozással, hogy a He.53.§ (4) bekezdéséből következően „az adott jogügylet esetében nincs feltétlenül olyan egymással szemben álló szolgáltatás és ellenszolgáltatás, amelyek egyenértékűsége összemérhető lenne”.

Az elsőfokú bíróság ítélete ellen a felperes nyújtott be fellebbezést, kérve az elsőfokú ítélet megváltoztatását és a kereset teljesítését. Álláspontja szerint indokolatlanul maradt figyelmen kívül a BH1990/305. számú eseti döntés és az abban kifejtettek. A He.52.§ (3) bekezdésébe foglalt tájékoztatási kötelezettséget a közjegyző meg sem kísérelte teljesíteni, nem adott tájékoztatást a felperesnek a jogairól, nem adott számára útbaigazítást a felmerülő jogi kérdésekben, nem gondoskodott arról, hogy nyilatkozatát annak jogkövetkezményei teljes ismeretében tegye meg. A fellebbezési tárgyaláson a fellebbezését kiegészítette azzal, hogy másodlagosan kérte az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróságnak új eljárásra és újabb határozat hozatalára történő utasítását. A másodlagos fellebbezési kérelmét a Ptk.205.§ (1) és 200.§ (2) bekezdésére alapította. Előadta, hogy a kereset tárgyává tett osztályos egyezség megkötésére vezető hagyatéki tárgyaláson a laikus felperesnek az ügyleti akarat nem arra irányult, hogy az anyai hagyatékot véglet elveszítse, hanem arra, hogy néhai J.J. után, annak halálát követően megörökölje azt. A felek méltányos érdekeinek megfelelő ügyleti formába ezt az akaratot a hagyatéki tárgyaláson résztvevő jogi szakértőknek, azaz a közjegyzőnek és az örökhagyó jogi képviselőjének kellett volna öntenie, ami azonban elmaradt. E tekintetben az örökhagyó jogi képviselője részéről megvalósult a felperes megtévesztése is. Az álláspontja szerint a felperes szerződési akaratának hiánya miatt a Ptk.205.§ (1) bekezdése alapján, a felperes megtévesztése miatt pedig a Ptk.200.§ (2) bekezdése alapján jóerkölcs sérelme miatt semmis a keresettel támadott osztályos egyezség. Kifejtette, hogy az ezzel kapcsolatos tényeket az elsőfokú eljárásban vizsgálnia kellett volna a bíróságnak és erre vonatkozóan a bizonyítási kötelezettség és a bizonyítási teher megoszlásáról tájékoztatnia kellett volna a feleket, ami elmaradt.

Az alperes fellebbezési ellenkérelme az elsőfokú ítélet helybenhagyására irányult, annak helyes indokai alapján.

A fellebbezés alaptalan.

Az elsőfokú bíróság a jogvita eldöntése alapjául szolgáló tényeket a bizonyítékok okszerű mérlegelésével helyesen állapította meg és a helyesen megállapított tényekből levont jogi következtetései is túlnyomórészt helyesek.

Nem osztható azonban a He.53.§ (4) bekezdésére való hivatkozás. A He.53.§ (4) bekezdése értelmében az örökösök között kizárólag a hagyatéki vagyon tárgyaira vonatkozóan létrejött egyezség (osztályos egyezség) - a hagyatékban való részesedés mellett, de arányára tekintet nélkül - nem minősül élők közötti jogügyletnek és a hagyatékot az egyezség alapján öröklés jogcímén kell átadni. A He.53.§ (4) bekezdésének hatálya alá a jogszabály fogalom-meghatározásából következően csak az olyan egyezség tartozott, amely alapján az érdekeltek - ha eltérő arányban is, de - részesedtek a hagyatékban (BH1979/328.). A felperes és néhai J.J. hagyatéki eljárásban kötött egyezségének eredményeként viszont a felperes, mint az örökhagyó törvényes örököséként az öröklésben érdekelt személy, egyáltalán nem részesedett a hagyatékban. Erre az egyezségekre tehát nem lehet

alkalmazni a He.53.§ (4) bekezdését, és ezt az eljáró közjegyző sem tehetné volna meg. Ez azonban még nem azt jelenti, hogy maga az egyezség jogszabályba ütközőként semmis lenne. Ilyen tartalmú egyezség megkötésére ugyanis volt jogi lehetősége az öröklésben érdekeltnek a He.58.§ (3) bekezdése alapján. E jogszabályi rendelkezés szerint, ha az örökös a tárgyaláson az örökségét örököstársára átruházza, a közjegyző a jognyilatkozatokat egyezségbe foglalja és dönt annak jóváhagyása felől. A közjegyző által jóváhagyott ilyen egyezségnek a bírósági egyezséggel azonos hatálya van. A keresettel támadott egyezség tehát valójában a He.58.§ (3) bekezdésének felel meg, függetlenül attól, hogy arra a közjegyző a He.53.§ (4) bekezdését vélte alkalmazhatónak. Ennek a jogi különbségnek viszont a peres felek jogvitájának elbírálása szempontjából meghatározó jelentősége nincs. A He.58.§ (3) bekezdésén alapuló egyezség is megtámadható az általános szabályok szerint (BH1999/66.), tehát erre ugyanúgy alkalmazható Ptk.210.§ (2) bekezdése, mint az osztályos egyezségekre. E jogszabályi rendelkezést pedig az elsőfokú bíróság helyesen alkalmazta a peres felek jogvitájában, az elsőfokú ítéletben ezzel kapcsolatban kifejtett jogi indokokkal maradéktalanul egyetért a másodfokú bíróság is.

A Ptk.201.§ (2) bekezdésére alapított kereset viszont a másodfokú bíróság jogi álláspontja szerint azért alaptalan, mert a peradatok szerint a felperes az örökrészt nem a visszteherre, különösen nem annak értékegyensúlyára tekintettel ruházta át néhai J.J.-re. A nevezettek közötti egyezség tartalmilag két önálló jogügyletből tevődött össze: a felperes elfogadta az örökséget, egyidejűleg azt a túlélő házastársnak ajándékozta, ez utóbbi pedig átvállalta az állagörököst terhelő hagyatéki tartozásokat. Az örökség átruházásának feltétele volt a tulajdonjogot megszerző részéről a hagyatéki tartozás átvállalása - amely egyébként az örökséget megszerző örököst, azaz a felperest terhelte volna - és ennyiben a keresettel támadott egyezség a felperes szempontjából visszterhesnek minősül, hiszen a visszterhesség és az ingyenesség fogalmai nem kizárólag egy-egy szerződésre - az izolált jogügyletekre -, hanem a szerződés vagy szerződéses viszonyrendszer mögött meghúzódó értékkicserélődésre és a feleknek ebben foglalt helyzetére vonatkoznak, azt jelzik, hogy a szerződő fél a juttatását ténylegesen ellenérték fejében ígérte-e vagy sem. A felperes a keresettel támadott jognyilatkozatát nem kizárólag az ellenszolgáltatás ígérete ellenében tette. A keresetlevelében ezzel kapcsolatban a következőket adta elő: „Nem tulajdonítottam jelentőséget annak, hogy J.J. haláláig az övé-e az engem illető vagyon, vagy az enyém, illetve tekintettel voltam betegségeire és életkorára, megkötöttem az osztályos egyezséget. Fel sem vetődött, hogy engem J.J. irányába az ajándékozás szándéka vezetett volna, vagy az, hogy az édesanyám hagyatékát végleg elveszítem.” A személyes meghallgatása során pedig a következő tényelődást tette a felperes: „Arra a kérdésre, hogy az osztályos egyezség megkötésére miért volt szükség, azt válaszolom, hogy a J.J. egy beteg, pacemakeres, cukorbeteg ember volt, nem akartam őt stressznek kitenni, nem akartam azt, hogy esetleg én okozzam ezzel az ő halálát..., abban a hiszemben voltam, hogy én leszek úgyis a J.J. törvényes örököse, ő pedig azért tartott igényt az öröklésre, és azért nem elégedett meg az özvegyi joggal, mert biztonságban érezte így inkább magát.”

A felperesnek ezekből a ténybeli nyilatkozataiból is kitűnik, hogy örökségét a hagyatéki teher értékét meghaladó részében ellenszolgáltatás nélkül, az özvegy életkorára, egészségi állapotára tekintettel ruházta át abban a reményben, hogy ez a vagyon idővel J.J. hagyatékával együtt visszaszáll rá a törvényes öröklés útján. A felperes örökségének a He.58.§ (3) bekezdésén alapuló átruházása tehát részben, a hagyatéki teher erejéig visszterhesen, azt meghaladó részében azonban ingyenesen történt. Az eddig ismert peradatok arra utalnak ugyan, hogy a felperes ajándékozási akaratának kialakulásában meghatározó jelentősége volt annak a reménynek, hogy ez lényegében csak ideiglenes, a megajándékozott haláláig tartó tulajdon-átruházás, és az özvegy halálának bekövetkeztével az ajándék tárgyai a hagyatéki teherrel csökkentett mértékben vagy egészében visszaszállnak rá. E jogilag megalapozatlan, téves feltevés azonban az ajándékozó jognyilatkozatának olyan akarathibája, amelynek a Ptk.201.§ (2) bekezdése alkalmazása körében nincs jelentősége. E jogszabály alkalmazása körében annak van jelentősége, hogy a felperes szolgáltatásának értékétől eltérő ellenérték meghatározása az élők közötti jogügyletben tudatosan ingyenesen történt, így a keresettel támadott egyezség ajándékozással vegyes visszterhes ügyletnek minősül és ezért feltűnően nagy értékkülönbség miatt nem lehet érvénytelen. Ezzel az indokolásbeli módosítással hagyta helyben a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp.253.§ (2) bekezdését alkalmazva.

A fellebbezésben foglaltakra figyelemmel az alábbiakra utal még a másodfokú bíróság.

A felperes a fellebbezését arra alapította, hogy az édesanyjának hagyatéka tárgyában eljáró közjegyző a He.52.§ (3) bekezdésébe foglalt tájékoztatási kötelezettségét elmulasztotta. Hivatkozott a BH1990/305. számú eseti döntésre, amely e jogszabályhoz kapcsolódóan rögzítette, hogy a közjegyzőnek az örökösök nyilatkozatát az általuk elérni kívánt joghatást tisztázva, tartalmuk szerint kell elbírálnia. A felperes által állított közjegyzői mulasztás azonban nem alapozza meg a keresetet. Önmagában a tájékoztatás elmaradásának tényéhez ugyanis nem fűződik a közjegyző előtt tett jognyilatkozat érvénytelenségének a jogkövetkezménye. Ennek a körülménynek legfeljebb egyéb, akarathibán alapuló érvénytelenségi ok fennállása szempontjából lehet jelentősége annyiban, hogy az eleve fennálló akarathiba elhárításának lehetősége elmaradt a közjegyzői eljárásban. A Ptk.210.§ (2) bekezdésének alkalmazása körében azonban a közjegyző részéről a felek tájékoztatásának elmulasztása a hagyatéki eljárásban kötött egyezség megtámadására tévedés címén nem ad lehetőséget, mert azt csak a jogszabály tartalmára vonatkozóan megadott, de nyilvánvalóan téves tájékoztatás alapozhatja meg (EBH2010/2224.).

A másodlagos fellebbezési kérelem sem teljesíthető. E kérelmét a felperes ugyanis akarathibára vezette vissza, mind a Ptk.205.§ (1) bekezdésére, mind a Ptk.200.§ (2) bekezdésére alapított részében. Akarathiba azonban semmiképpen sem a szerződés semmisségét, hanem a megtámadhatóságát eredményezi. A

megtámadási jogát viszont a felperes nem érvényesítette a Ptk.236.§-ában írt módon. Ezért az elsőfokú bíróságnak az ezzel összefüggő tényekre nem kellett kiterjesztenie a bizonyítási eljárást és ezzel összefüggésben nem terhelte őt a Pp.3.§ (3) bekezdésébe foglalt eljárási kötelezettség sem.

A fellebbezés sikertelen volt, ezért a sikertelenül fellebbező felperest kötelezte a másodfokú bíróság a másodfokú eljárásban felmerült költségek viselésére. Az alperes jogi képviselőjével a másodfokú eljárásban felmerült ügyvédi munkadíj összegét a másodfokú bíróság a 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet 3.§ (5) bekezdés alapján, a (6) bekezdés alkalmazásával határozta meg, figyelembe véve azt is, hogy az alperesnek a másodfokú eljárásban időigényes képviselői munkát kifejtenie nem kellett. A megállapított jogi képviselői munkadíj a rendelet 4/A.§-a alapján az általános forgalmi adót is magába foglalja. Az állam által előlegezett eljárási illeték viselésére pedig a Pp.78.§ (1) bekezdése és a 6/1986. (VI.26.) IM rendelet 13.§ (2) bekezdése alapján kötelezte a másodfokú bíróság a felperest.

P é c s , 2012. szeptember 20.

dr. Döme Attila s.k. a tanács elnöke, dr. Velényiné dr. Köcse Judit s.k. előadó bíró,
dr. Berki Csilla s.k. bíró